

بازی‌ها و سرگرمی‌های محلی جنوب فارس

(علامرودشت)

www.ketab.ir

مؤلفان: مهدی قنبری

دبیر تربیت بدنی و مدرس دانشگاه

جعفر رضاییان

سرشناسه:	قنبری، مهدی، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور:	بازی‌ها و سرگرمی‌های محلی جنوب فارس (علامروشدت) / نویسنده: مهدی قنبری، جعفر رضاییان.
مشخصات نشر:	فارس: نشر ایراهستان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۱۴۰ ص. مصور
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۰-۲۳-۰
وضعیت فهرست نویسی:	فیفا
یادداشت:	کتابنامه
موضوع:	بازی‌های کودکان ایرانی — علامروشدت
موضوع:	*Children's games, Iranian -- Alamarvdasht
موضوع:	بازی‌ها — ایران — علامروشدت
موضوع:	Games -- Iran -- Alamarvdasht
شناسه افزوده:	رضاییان، جعفر، ۱۳۵۶-
رده‌بندی کنگره:	۲۳۱۰، ۹۰۴/۷۸/۷۱۲ G
رده‌بندی دیویی:	۶۳۵/۰۹۵
شماره کتابشناسی ملی:	۴۰۰۶۵۵

نام کتاب: بازی‌ها و سرگرمی‌های محلی جنوب فارس (علامروشدت)

مؤلفان: مهدی قنبری - جعفر رضاییان

ناشر: ایراهستان

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۰-۲۳-۰

انتشارات ایراهستان

فارس - لامرد - علامروشدت - کد پستی: ۷۴۴۴۱۶۱۶۴۷

irahestanpub@gmail.com - ۰۹۱۷۳۸۲۷۰۰۲

پیشگفتار مولفان

در گذشته مردم منطقه علامرودشت همچون هر قوم و ملتی به بازی و سرگرمی‌های خاصی می‌پرداختند به خصوص در ایام نوروز و شب‌های تابستان که این منطقه دارای روز و شب‌هایی دل‌انگیزی بوده و زمینه برای اجرای بازی‌ها و سرگرمی‌های بومی مهیا می‌شد. اما متأسفانه بازی‌های سنتی و بومی این دیار که یادگاری از گذشتگان و بزرگان بوده امروزه به دست فراموشی سپرده شده است و تنها نامی از آنها در اذهان نسل امروز برجاست. بازی‌هایی که اینک تنها در خاطره‌ها و یادها به صورت ناقص باقی مانده و نسل حاضر نه تنها از آنها اطلاعی ندارد بلکه یادآوری و بازشناسی کردن آنها را به سخره گرفته و آن را نشانه‌ی عقب ماندگی و کهنه پرستی می‌دانند.

امروزه نام این بازی‌ها، در گذشته هر کدام با هدف پرورش روح و جسم آدمی انجام می‌گرفته است برای جوانان و نه جوانان این خطه، غریب و ناآشناست. با وجود سایر وسایل سرگرم کننده من جمله تلویزیون، تلفن همراه، بازی‌های رایانه‌ای و... این سنت و فرهنگ دیرینه کمرنگ شده است. کارتون، بی‌روح، ری‌های کامپیوتری خشن و... همه بچه‌ها را مسخ خود کرده و چنان در گرداب نور و تصویر گرفتار آمده‌اند که ساعت‌ها خیره ماندن به آنها را به هر چیزی ترجیح داده‌اند.

کتاب حاضر، مجموعه‌ی منتخبی از بازی‌ها و سرگرمی‌های محلی خطه علامرودشت و بعضاً مناطق همجوار است که هدف آن احیای سنت و فرهنگ این نیاکان ما برای نسل‌های آتی می‌باشد. همچنین؛ این مجموعه برای استادیان، مربیان ورزش در درس تربیت بدنی و اساتید دانشگاه‌های کشور گردآوری و تدوین شده است. در شرح هر بازی به اهداف، جنسیت بازیکنان، وسایل و تجهیزات مورد نیاز بازی اشاره شده است. کتاب پیش رو حاصل تلاش چندین ساله‌ای است که بابت هم‌نشینی در کنار مردم ساده زیست این خطه فراهم شده است. در اینجا فرصت را غنیمت شمرده از پدران و مادران بزرگوارمان که با صبر و حوصله اغلب بازی‌ها را برایمان شرح نمودند و همه کسانی که صادقانه و صبورانه، میراث گران‌بهای خود را بی هیچ چشم‌داشتی در طبق اخلاص گذاشتند و در این مجموعه ما را یاری نموده‌اند تشکر و قدردانی کنیم.

امید است با تشریح و کالبد شکافی بازی‌ها و سرگرمی‌های محلی این دیار (لااقل بر روی کاغذ) قدمی هر چند ناچیز در جلوگیری از فراموشی همیشگی آنان بین اهالی این دیار برداشته باشیم و دوستان عزیز و عموم علاقه‌مندان با ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده‌ی خود ما را یاری نمایند.

www.ketab.ir

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۳	آ چه زهلت میره
۱۴	آسا غل
۱۵	آسا ب نایطون
۱۶	آسپک من چن آ خوره
۱۷	آسپم چه زان
۱۸	آسم چه خونه
۱۹	اسم فامیل
۲۰	اشکلین
۲۱	الله بزَن بارون
۲۳	الله سوار
۲۴	آلر پلر
۲۵	آولی آؤل بارن
۲۷	بالا بلندی
۲۸	بللم بولی دسی زولی
۲۹	بُنه یحیی بُنه یحیی
۳۰	بُهل و بُرو
۳۱	بیگ بازی
۳۲	پُر پیک
۳۴	تایر بازی
۳۵	تُفنگ تُفنگو
۳۶	تک تکو
۳۷	تیر کُمون
۳۸	چرا فِر
۳۹	چُر

۴۰	چش کامو
۴۱	چگرو
۴۲	چل (چوچل)
۴۴	چو بازی
۴۵	چو زو رو
۴۶	چومرخو
۴۷	خچشه
۴۹	حس علم ویتن
۵۰	خازک چه خازک
۵۲	خاله خالو
۵۳	خر سوز پالون سوز
۵۴	خر ما بار داره هیشکه خبر ندا
۵۵	خرموچ
۵۶	خر نخاشن
۵۷	خونه خونو
۵۸	دوکونی آی دوکونی
۶۰	رنگ بازی
۶۱	ره رو
۶۲	زر زروک
۶۳	زو (توزو)
۶۴	زور مچ
۶۵	زیچکلی
۶۶	سرسرو
۶۷	سنگ آو
۶۸	سنگ بن هوای
۶۹	سنگ چروک
۷۱	سیه روشن

۷۲	سَیّه مَح طارو
۷۳	شاه لشکر
۷۴	شاه و وزیر
۷۶	شَل شَلو
۷۷	شمشیر بازی
۷۸	شَه شِلینگ شَه فَرَاخ
۷۹	شیر
۸۰	شیر کُتَن
۸۱	طناب کشی
۸۲	عَلَم بَلَم پَس تَلَجَه
۸۳	غمو زنجیر باف
۸۵	فِرْفِرَه
۸۶	کِلَاغ بِر
۸۷	کُل پَشکِلو
۸۹	کَلَم بِیکو
۹۰	کِلینگ کِلینگو (لی لی)
۹۲	کَمَرَش کَس
۹۳	کَمون
۹۴	کَنار شَوِیو
۹۵	کَه کَلَه وَردار و بِجِیک
۹۶	کِی نَوَم کِی نَوَم
۹۸	کُتَبان
۹۹	کُرگَم بِه هوا
۱۰۰	گوش گُوشو
۱۰۱	لَتَه (موچ)
۱۰۳	لی لی لی لی حَوْضک
۱۰۵	مُردِه شور زنده بُشور

۱۰۷	مُشت مُشتو
۱۰۸	موله (مُله)
۱۱۲	نُکته نُکتو
۱۱۳	نمازِ خدا
۱۱۴	وَسَط وَسَطو
۱۱۵	وینگ وینگو
۱۱۶	ها زنگِ سیر
۱۱۸	هَب
۱۱۹	هَپَرَنجکُو
۱۲۰	هَچَرَوِزَه بِنَه بِنَه
۱۲۱	هَش خونه
۱۲۴	هَف کُل
۱۲۶	هَل بازی
۱۲۹	هَلَه هَلَه گَرگِ چَمبَری
۱۳۱	هَلِیلَه ماش
۱۳۲	هیلَنگِشَو
۱۳۳	هیلو
۱۳۴	هیلی سوارو (خَر تو کَلَه)
۱۳۵	یاد فراموش
۱۳۶	یَلاخَتیر (یَلاغدر)
۱۳۸	بِه دَر خُونَه آوَاد آوَاد
۱۳۹	بِه مَرغ دَارَم
۱۴۰	منابع

به نام خالق و دوستدار زیبایی‌ها

مقدمه

در فرهنگ ایرانی، کلمه‌ی بازی برابر با سرگرمی، مشغولیت، تفریح، کار، ورزش و فریب آمده است. معنای عام بازی را نیاز اجتماعی تلقی می‌کنند و اعتقاد دارند که انسان با پرداختن به بازی‌ها، رفتارها و گرایش‌های اجتماعی را تمرین می‌کند.

در کشور پهناور ایران که از نیمی اتنومی و قوم و قبیله‌ای خاصی برخوردار است، انواع بازی و سرگرمی رواج داشته و دارند. این بازی‌ها در مراسم‌های عروسی، قبل و بعد از کاشت و برداشت محصولات کشاورزی، شب نشینی‌ها، چله نشینی‌ها، ایام نوروز و... اجرا می‌شود.

از اینکه این بازی‌ها از چه زمانی و مکانی آغاز شده‌اند، اطلاع دقیقی در دست نیست ولی از نوشته‌ها، کتیبه‌ها و نقوش غارها و دیوارها چنین استنتاج می‌شود که بازی‌ها به طور عام دارای یک بار فرهنگی هستند. بازی‌های بومی، محلی و سنتی ایرانی علاوه بر بار فرهنگی، از جذابیت و تنوع بالایی برخوردار هستند. بازی‌ها در حقیقت نوعی سخن گفتن، انتقال اطلاعات و معلومات، ایجاد و حفظ آمادگی جسمانی برای جنگ‌ها، ایجاد سرور و نشاط، شکرگزاری به درگاه خداوند و... بوده است. امروزه با گسترش تکنولوژی، رایانه‌ای شدن بازی‌های کودکان، بسیاری از بازی‌ها و سرگرمی‌های سنتی و محلی که زمانی نه چندان دور جایگاه ویژه‌ای در نزد اهالی داشت، به دست فراموشی سپرده شده است. بازی‌هایی مانند:

"کُل پِشکِلِه"، "یَلَامَیَر"، "شیر بِمِه شیر"، "لَتَه بازی"، "کُتار شوپِه"، "کَه کَلَه وِردار و بِمِیَک"، "مِرّا فِر" و ده‌ها بازی دیگر که هر یک نامی آشنا برای نسل‌هایی از این دیار است، بازی‌های کودکان فراموش شده‌ای است که به تاریخ پیوسته است. همچنین در کلان شهرها و شهرهای کوچک و حتی روستاهای کشور، جای خالی بازی‌های خلاقانه و مبتکرانه کودکان دیده می‌شود. دیگر، کودکان از سنین پایین به بازی‌های رایانه‌ای روی

می آورند و کمتر به بازی های دستی و فیزیکی علاقه نشان می دهند، بازی های گروهی و دسته جمعی کودکان به فراموشی سپرده شده و در حال منسوخ شدن است. در حالی که کودکان در بازی های دسته جمعی با محیط بیرون ارتباط برقرار می کنند، حمایت از افراد ضعیف را می آموزند، قدرت ابراز وجود پیدا می کنند و از ترس و خجالت رها می شوند.

بازی ها و سرگرمی های کودکانه موجب ابراز احساسات، ترس ها و تردیدها، مهر و محبت، خشم و کینه و نگرانی ها می شود. انسان به همه این احساس ها برای زندگی اجتماعی نیازمند است. سال ها پیش به هر کوچه که قدم می گذاشتیم پر از هیاهوی کودکان بود. کوچه فضایی مناسب بود برای بروز هیجانات و دنیای مشترک همه کودکان و بازی های آن دوره تجمع به ناصحل نبود، بلکه تمرین زندگی بود که با آداب و رسوم خودش آن را به دیگر نسل ها منتقل می کرد...

در پایان، برخورد مردم ده سیم بازی ها و سرگرمی های محلی این خطه گردآوری گردد تا با رواج دوباره آن در بین نسل امروز و فردا (ضمن ایجاد روحیه نشاط، شادابی و سلامتی در آنان و سامان دادن اوقات فراغتشان) این ورزش را در سراسر این خطه پهنای و حتی بالاتر گسترش داده و فرهنگ اصیل ایرانی را ریزمان را پاسداری کنیم. إن شاء الله